

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 április Hónapló

Végel László: A tűzoltó nemzeti oldal

Március 10-e! Szerbia emlékezik Zoran Djindjic szerbiai kormányfő meggyilkolásának 10. évfordulójára. Egy évtizeddel ezelőtt ezen a napon (március 12-én) a kormányépület bejárata előtt érte a gyilkos golyó. Az orvlövész a szerbiai belügy különleges egységeinek alkalmazottja volt. Tíz év alatt sikerült elkapni a végrehajtókat, csak hogy a gyilkosság politikai hátterét továbbra is homály fedi.

A legnépszerűtlenebb politikusból halála után azonnal legenda lett. Hatalom nélküli kormányfő volt. A hadsereg Vojislav Koštunica szövetségi államfő parancsnoksága alá tartozott, a titkosrendőrség kötelékében pedig teljes volt a zűrzavar. A gyilkosság előtti napokban a speciális egységek alakulatai kivonultak a kaszányából, és rögtönzött erődemonstrációval nemtetszésüknek adtak hangot a hágai bíróságnak kiadandó személyek miatt. Órákra lezárták a Belgrád felé vezető forgalmas útvonalat. A kormányülésen Djindjic rákérdezett a belügyminiszterre: akad-e az országban olyan rendőrségi erő, amely a speciális egység tagjaival le tud számolni. A belügyminiszter tehetetlenül tárta szét a karját. Nem, válaszolta. Kiderült, hogy ez a belügyminisztérium speciális egysége, ha akarta volna, simán elfoglalhatta volna akár a kormány épületét is. Némely miniszter utólagos beismerése szerint, valami félelmetes érzés kerítette hatalmába azokban a kilátástalan órákban. Mindenki nagyon félt. Voltak olyanok, akik biztos, ami biztos alapon, telefonon repülőjegyeket váltottak.

Ilyen és hasonló körülmények közepette kezdődött Szerbiában a rendszerváltás! Mindmáig rejtély maradt, hogy milyen politikai erők álltak a gyilkosok mögött. Biztos vagyok benne, hogy ennek kiderítésére még legalább tíz évet kell várni. Addig mérlegelhetjük Djindjic ellentmondásait, kényszerű vagy nem mindig kényszerű megalkuvásait, felidézhetjük, hogyan táncolt a szerbiai zsinórral gúzsba kötött lábakkal. Zoran Djindjic halála viszont arról szól, hogy ő volt a kelet-közép-európai, valamint a balkáni értelmiség legtragikusabb egyénisége. A többi poszt-socialista országban a rendszerváltó értelmiségiek kivonultak vagy kiszorultak a politikából, visszatértek íróasztalaik mellé, helyüket a profik vették át, minekután a tömegek kiábrándultak azokból az eszményekből, amelyek miatt az utcákon és a tereken tüntettek a nyolcvanas évek végén. Közülük sokukat Szerbiában is, Magyarországon is személyesen jól ismertem, a profikat azonban csak a tévé képernyőjéről. Őket látva Arthur Koestler szavai jutnak eszembe: „Valamikor még reménykedtünk, hogy az utópiák valósággá válnak, ma fegyelmezettebb hangulatban, a legtöbb, amit remélhetünk az, hogy kapunk egy kis haladékot.”

Egy dolog azonban evidencia: a meggyilkolt kormányfőnek saját koalíciós partnerei 2000 után sokkal nagyobb akadályt jelentettek, mint ellenfelei. Ugyanakkor ma mindenki barátjának és követőjének nevezi magát, miközben egykori ellenfelei váltig bizonygatják, hogy valójában ők viszik tovább egészen a megvalósításig Djindjic elképzeléseit. Miközben beismerik, hogy ez teljes abszurditás.

Az abszurdum pontosan kifejezi a valóságot! Brüsszelben ugyanis Szerbia kormányfője, Mica

Dacic Hashim Thaci koszovói kormányfővel egyezkedik. Tudniillik arról a politikusról van szó, akinek a pártja a kilencvenes évek végén terroristának nevezte Thacit, és nemzetárulónak Djindjicet. Nézegetem a címlapfotókat. Középen Catherine Ashton, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselője mosolyog. Egyik oldalán Hashim Thaci, a másikon Ilica Dacic. Mindkét férfiú halálosan komoly, bizonyára mindketten tisztában vannak azzal, milyen kötéltáncot járnak.

Mellesleg igencsak félszegen kezdődtek a tárgyalások. Kézfogással üdvözölte-e Hashim Thacit, szegezték Ilica Dacic mellé a kérdést az újságírók az első kör után. Nem, válaszolta határozottan a szerb kormányfő. Szinte ugyanabban az időben Hashim Thaci a pristinai televíziónak nyilatkozva beismerte, hogy kezét fogtak. Erre Dacic igencsak esetlenül úgy magyarázta ki magát, hogy valóban volt valamiféle kézfogás, Thaci felé nyújtott jobbját elfogadta. El tudom képzelni, hogy a jelenet láttán Catherine Ashton milyen jót derül. Olyan az arckifejezése, mint általában az EU-diplomatáké: mesterkéltségek nélküli mosolygás. Európa a műmosolyok korát éli! Feltételezem, hogy a brüsszeli üvegpalotákban forgoló EU-funkcionáriusok, amíg egymás előtt teszik a szépet, nem veszik le a derűs álarcot. Erről jut szembe Claudia Magris esszéje az Osztrák–Magyar Monarchia végnapjairól. Bécsben a világháború előestéjén a politikusok pezsgőztek, keringőre lejtettek és élvezték az operettet. A bécsi barokk mintha bevonult volna a brüsszeli üvegpalotákba, ami ez esetben végképp groteszk jelenet. A valóság azonban még groteszkebb. Manapság ugyanis a posztoszocialista országokban az EU-s zászlók alatt a tömeg valamiféle puha, kényelmes, egyszersmind idillikus tekintélyelvűségről álmodozik. Nemzeti érdekből! Noha az EU-zászlók megtépázottak, az EU-vezetőket ez az aprócska szépséghiba egy cseppet sem zavarja, ők udvariasan mosolyognak. A demokrácia megkopott, az úgynevezett kozmopolitizmus visszájára fordult, hiszen a legnagyobb kelet-európai kozmopoliták is, akik a nemzetállamok hallatán fanyalognak, azt képzelik, hogy a nemzetállamok fővárosán kívül nincs élet! Kultúra még kevésbé. Még a liberális értelmiségiek is a jakobinus kulturális centralizmus szolgálatába szegődnek.

Catherine Ashton műmosolyával kezdődött tehát a szerbek és a koszovói albánok közötti félszeg, be nem vallott kiegyezés, ellenben egyelőre lehetetlen előre látni, hogyan fejeződik be. A napokban kerül sor a tárgyalás újabb fordulójára, ám a szerb kormányfő pesszimista. Thacinak engedni kell, magyarázkodik, máskülönben megszakadnak a tárgyalások. Attól tart, hogy a választók megbosszulják az egész béketárgyalási históriát. Azt a tüzet kénytelen oltani, amit anno ő és pártja gyújtott meg. A történelem iróniája, hogy a nemzeti eufóriát lánggra lobbantó „nemzeti” oldalnak jutott a tűzoltó szerep. Ha netán ezt egy szocialista vagy liberális politikus tenné, akkor azonfelül, hogy nemzetárulónak kiáltanák ki, nyilván kiüldöznék az országból.

A tárgyalások megszakadásának nem örülnék, hiszen ez azt jelenti, hogy Szerbia EU-s csatlakozása bizonytalanná válik, ami nagy visszalépést jelentene. Az EU-csatlakozás reménye ugyanis fékezte a nacionalista erőket, ellenben ha ez a folyamat félbemarad, akkor a szélsőségesek morálisan igazolva érzik magukat. Érdekes jelenség, hogy Szerbiában a szélsőjobbos erők a koszovói kiegyezésről hallva csak egymás között a kuckóban morgolódnak. Ezek az ifjak csak zsörtölődnek, mint a kivénhedt hadfiak. A „nemzeti kormánnyal” nincs merszük ujjat húzni. Magatehetetlenségükben inkább azokat szidják, akiknek semmiféle hatalmuk sincs. Szemükben a bűnbakok a liberálisok meg a kozmopoliták, és a nem létező kommunisták! Ha a látszat nem csal, akkor ez a fajta gyávaság jellemzi az egész kelet-közép-európai szélsőjobbot.

Tehát az EU-csatlakozási folyamat megszakadása nem sok jóval kecsegtet, annak kárát a Szerbia területén élő kisebbségek is látnák. Épp emiatt csodálkozom azokon a kisebbségi aktivistákon, akik egyre csak ismételtetik, hogy Szerbia nem érdemli meg az EU-tagságot. Az

utcán sétálgattam, gondoltam, kihasználom ezeket a szép, tavaszias napokat, mert a meteorológusok előrejelzése szerint a hét közepén ítéletidő várható. A belváros némely kávézója előtt már kirakták az asztalokat, székeket. Újvidéken több évtizede dívik az utcai kávézók kultusza, elégedetten nyugtáztam, hogy a rendszerváltás után Budapesten is egyre több terasz nyílt. Némi iróniával azt is mondhatnám, hogy Szerbiában a titóizmus nagy érdeme az utcai teraszok megnyitása, Magyarországon pedig azok képezik a rendszerváltás maradandó jelképét. Legalább akad egy hely, ahol az ember gondtalanul elüldögélhet, báméskodhat, vagy legalább mímelheti a gondtalan báméskodót. Épp a teraszokat méregettem, amikor összefutottam egy régi ismerőssel, valamiféle ügybuzgó kisebbségi prófétával, aki ugyanazzal a messianizmussal, mint ahogy Németh László jellemezte a kisebbségi prófétákat, ecsetelte a helyzetet, majd hirtelen irányt váltva rátért a lényegre, és nyomatékosan tudtomra adta, hogy nemzeti radikálisnak tartja magát, és feltétlen híve Orbán Viktornak meg a Fidesznek, viszont nem ért egyet a magyar kormány politizálásával. Miért kell olyan hevesen támogatni Szerbia uniós csatlakozását? Kinek kell ez?! – vont kérdőre. Nem vagyok híve egyetlen pártnak, illetve politikusnak sem, válaszoltam, viszont ebben az egyben egyetérték a magyar kormánnyal. Egyébként nincs ebben semmi új, hiszen a szocialisták is ezen a nyomvonalon haladtak, csak most erőteljesebben bontakoznak ki a kedvező kapcsolatok. Szánalmas tekintettel mért végig. Nosza, épp ez a baj, fölényeskedett, amit a szocialisták műveltek, azt határozottan el kell utasítani, nem pedig folytatni.

A teraszokra mutatott. Épülnek, még egy hideghullám, hóviharral, mínusz fokokkal, aztán mindjárt itt a tavasz, mondta. Bár ő ebben is radikális, folytatta. Most lesz csak nemulass! A szerbiai útkarbantartókat valószínűleg ismét meglepi az ítéletidő. Még hogy kapjanak lehetőséget arra, hogy belépjenek az EU-ba! El leszünk zárva a külvilágtól.

Aztán a hét közepén valóban télire fordult az időjárás. Idei utolsó erejével tombolt a hóvihár. Az útkarbantartók nem panaszkodtak, az úttesten csúszkáltak az emberek, a közutakon összekoccantak a személyautók, a teherautósoknak kényszerpihenőt rendeltek el, a mentők folyamatosan szállították a sérülteket, az ortopédián felhalmozódott a munka. Ettől eltekintve nagyobb gond nem ért bennünket. Még a lakások fűtése is aránylag rendben volt. Meleg szobában ünnepeltem március 15-ét. Az ünnep előtti napokban még abban ringattam magam, hogy kifelé tartunk a télből, és pillanatokon belül belerontunk a tavaszba. Azonban a nemzeti ünnep reggelén fehér hótakaró fedte be Újvidék utcáit, a háztetőket. Délelőtt egy dráma szinopsziséban dolgoztam, délután pedig Széchenyit olvastam. Az ítéletidő miatt Magyarországon több rendezvényt lemondtak, a vajdasági magyar politikusok is szűkszavúbbak voltak, mint általában március idusán. Nyugodtan tanulmányozhattam Széchenyit. Közben eszembe jutott gyerekkori élményem, amikor a meleg nyáréjszakákon nagyapámmal a körtefa alá terített subán aludhattam. Altatódal helyett a történelemtől mesélt, miközben a tolvajoktól őriztük a gyümölcsöst, a szőlőst. Emlékszem, mennyit beszélt Kossuthról, ellenben Széchenyiről soha. Menekülnie kellett, mert szabadelvű volt, mondta nagyapa. Mit jelent az, hogy szabadelvű, kérdeztem. Még ezt sem tudod fiacskám, válaszolta szemrehányón. Örökre véd a fejedbe, a fogalom annyit tesz, hogy szerette a szabadságot! Megjegyeztem. Azóta a jelentős napokon Széchenyit olvasok, hogy némiképpen pótoljam nagyapa hiányos történelemóráit. Meg hogy ellensúlyozzam az újabb magyar szótárt, amely szerint a liberalizmus káros és emberrontó. Széchenyi is liberális volt, akárcsak Kossuth, noha mindmáig nem sikerült megfejtenem, hogy miért nem emlegette nagyapa. Csak feltételezni merem, hogy szándékosan tette, mert nem akart megterhelni a magyar hagyománnyal. Börtönjárt, óvatos ember volt, aki attól tartott, hogy bajt hoz rám.

[Tetszik](#)

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Végel László: Nemzeti eklektika** Végel László Nemzeti eklektika (A Katolikus portárol) Úgy is...
2. **Végel László: Csodaváró nemzetek** Igazi indián nyár fogad Budapesten. A város utcáin ténfergek, szívesen...
3. **Végel László: Tíz év után...** Közeleg az ősz, alkonyatkor Újvidék sétálóutcáján kószálok. Az este...
4. **Végel László: Zárszámadás** Didergő májusunk lesz, hallottam a szomszédoktól. Kezdttem rájönni, hogy városban...
5. **Végel László: A pártokráciától az apátiáig** Az elmúlt tíz évben Szerbiát leginkább a nagyhatalmak iránti viszony...

Cimkék: **Végel László**